

VAN WEST-FRIESLAND TOT SINT EUSTATIUS

Van West-Friesland tot Sint Eustatius

Koos Sneek

© 2015 Koos Sneek / Uitgeverij U2pi

Titel: Van West-Friesland tot Sint Eustatius

Auteur: Koos Sneek

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag, Nederland

Website uitgever: www.jouwboek.nl

ISBN: 978-90-8759-549-4

NUR: 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

HET BEGIN

Op het geboortekaartje stond Nicolaas, we noemen hem Nic. Mijn vader meende dat dit mijn naam moest worden. Mijn moeder had er met een potlood een “o” achter geschreven. Naar haar mening klonk Nico kennelijk beter dan Nic. Mijn zus Gon, die driehonderd vierenzestig dagen eerder was geboren, had daar zo weer haar eigen mening over en zodra ze daartoe in staat was, noemde ze me Koko. Gelukkig is dat het ook niet gebleven. Koko werd Ko en vanaf mijn zestiende jaar ongeveer noemen de meeste mensen me dus Koos. Dit kwam doordat ik het had opgegeven om, wanneer ik me voorstelde, uit te leggen dat de “s” de eerste letter was van mijn achternaam en niet de laatste van mijn voornaam. Met deze laatste naam heb ik me dan ook verzoend. Alleen mijn ouders, broers en zussen bleven mij nog hardnekkig Ko noemen.

Dit was het begin van een leven dat misschien op traditionele wijze zou zijn verlopen en in niets zou verschillen van dat van een doorsnee Westfriese jongen. Eerst naar school, diploma halen, net als mijn vader in het agrarisch bedrijf gaan werken en misschien later zijn bedrijf overnemen. Dan trouwen met een goede Nederlandse vrouw en kindertjes krijgen. Elk jaar op vakantie naar Spanje of Turkije. Oud worden en vervolgens worden begraven ergens op een begraafplaats in West-Friesland. Het zou niet helemaal zo verlopen of beter gezegd het zou helemaal niet zo verlopen. De relatie met mijn vader, die verre van ideaal zou zijn, en mijn latere militaire carrière, die een rechtstreeks gevolg was van die relatie, zouden mijn leven een hele andere wending gaan geven.

Mijn vader was boerenknecht, doorgaans met kortstondige dienstverbanden. We verhuisden regelmatig. Mijn zus Gon (9 februari 1950) en ik (8 februari 1951) zijn beiden in Nieuwe Niedorp geboren. In die tijd was dit een klein dorpje rondom een klooster in Noord Holland. Zus Ank kwam weer een kleine anderhalf jaar later en toen woonden we inmiddels in 't Zand of beter gezegd de buurtschap

Koegras. Hier maakten we in februari 1953 de Noordwester storm mee, die Zeeland onder water zou zetten. Ook in Koegras stond het water in de huizen.

Na Ank kwam Kok en toen was het weer tijd voor de jongens. We woonden toen in de Sloopgaard (de Sloeierd in de dorpsmond), dat weer een buurtgenootschap was van Waarland. Alleen het postadres was Dirkshorn. Hier kwamen kort na elkaar ter wereld broers Kees, Sam (was eigenlijk Siem) en Marcel (die door mijn vader altijd Jaap werd genoemd). Daarna was het even stil. Na een aantal jaren stilte werd kind nummer acht, Nicolien, geboren. Dit was de lieveling van het hele gezin. Echter dit mocht niet lang duren. Op vierjarige leeftijd kwam ze plotseling te overlijden.

Na een miskraam en na later bleek tegen advies van de dokter, werd in 1967 in huize Sneek toch nog een laatste telg geboren, die Mirjam werd genoemd.

Van mijn eerste levensjaren kan ik mij eigenlijk vrij weinig herinneren. De enige echte herinnering is dat ik als jongetje van een jaar of drie het werk dat vader deed probeerde te imiteren. Vader was bezig het land van boer Ros te bemesten. Hij beladde zijn wagen, getrokken door twee paarden, met koeienmest. Ik had een houten wagentje, dat ik aan een touwtje voorttrok, en laadde dit ook vol met koeienmest. Toen ik het echter niet over de drempel van de mestplaat kon trekken begon ik luidkeels te huilen. Dit hield ik vol tot Schaper, een andere knecht van boer Ros, mij te hulp kwam en het wagentje over de drempel tilde.

Er zijn ook weinig tastbare bewijzen van mijn vroege jeugd, omdat in 1958 het huis waarin wij woonden tot de grond toe afbrandde, waarbij ook bijna alle foto's uit die tijd verloren gingen.

Enkele flarden aan herinnering zijn mij bijgebleven. Ik kan mij herinneren hoe wij in Koegras in een huisje woonden dat op een bedstede na geen slaapkamers had. Wanneer het kinderbedtijd was werd het gehele kroost, ik geloof vier in die tijd, in de bedstede gelegd. Twee met het hoofd naar het voeteneinde en de andere twee

met het hoofd naar het hoofdeinde. Was het daarna bedtijd voor mijn ouders, dan werden we allemaal weer uitgeladen, waarna onze plaats werd ingenomen door mijn ouders. De kinderen brachten de rest van de nacht door op de vloer in de huiskamer.

In de Slootgaard werkte mijn vader bij de eerdergenoemde boer Ros. Dit was een onstuimige periode, zoals ik mij herinner, omdat mijn vader regelmatig met de boer van mening verschilde. Dit ontaardde dan in flinke scheldpartijen en soms zelfs in een handgemeen.

De dochter van boer Ros was er verantwoordelijk voor dat mijn levensverhaal hier bijna zou eindigen. In een onbewaakt ogenblik wist ze mij in het water van de achter de boerderij stromende ringvaart te duwen. Gelukkig voor mij kwam kort daarop de knecht Schaper toevalligerwijze langs. Hij heeft mij, net voordat het voorval mij noodlottig zou worden, met een krooshark uit het water gevisst.

Het huis dat wij bewoonden was een oude stolpboerderij die op het landgoed stond van boer Ros. Overigens was Ros niet de eigenaar van de boerderij. Die behoorde toe aan Peter Verburg, die in Noord-Scharwoude een zuurkool fabriek bezat. Ros was de zetbaas.

Tegenover ons woonde de familie Stoop, een bejaard echtpaar met een zoon die een hazenlip had. Ook zij hadden een boerderij. Ik kan me nog duidelijk herinneren dat de zoon, hij heette Kees, en ik schat dat hij toen al dik in de veertig was, altijd achterop de paardenwagen zat, die bestuurd werd door zijn vader. Hij zat helemaal achterop, zijn benen bungelend over de rand.

Ook kan ik mij uit die tijd strenge winters herinneren, waarin de sneeuw soms wel tot de dakgoot reikte. We leerden schaatsen op de vele slootjes die tussen de weilanden liepen. Mijn vader kocht ons een stel muizen, dit waren houten schaatsen, zette ons op het ijs, bond de schaatsen onder en gaf ons een stoel waaraan we ons staande konden houden, Vervolgens liet hij ons verder aan ons lot over. Binnen een dag leerden wij zo schaatsen.

Leren fietsen ging zo ongeveer op dezelfde manier. Hiervoor werd een oude damesfiets gebruikt. Die werd voor ons vierjarigen passend gemaakt door de pedalen van houten blokken te voorzien en het zadel op een lagere plaats aan de zadelstang te bevestigen. Een duw in de rug en fietsen. Voor zover ik me kan herinneren heb ik altijd zelf mijn banden moeten plakken en liep de fietsketting eraf dan deed ik die er ook zelf weer om.

Ik was vier jaar toen ik naar de kleuterschool ging, samen met Gon, die een jaar op mij had gewacht. Op onze eerste schooldag bracht mijn vader ons naar de school, die in Waarland stond. Dit was ongeveer tweeënhalve kilometer fietsen. Na die eerste dag fietsten mijn zus en ik samen elke dag naar school.

Er waren twee juffen op de kleuterschool. Juffrouw Kuis, die tevens het hoofd was, kan ik me herinneren als een strenge tante. De andere was jufvrouw Stoop, die ik me juist als erg aardig herinner. Ik heb twee jaar op de kleuterschool doorgebracht. Op mijn zesde jaar ging ik naar de lagere school.

We waren van katholieke huize, zoals iedereen in Waarland. Dus als jongen werd je dan lid van de Rakkers. Dit was een soort van padvindsters met het verschil, dat de leiders zover ik me herinner altijd meisjes waren van, naar ik schat, een jaar of 18. We werden keurig netjes in een uniform gestoken. Korte bruine broek en kaki shirt. We leerden in de houding staan, in carré aantreden en de vlag begroeten. Iedere zomer gingen we voor een week of langer op kamp naar plaatsen als Schoorl, Bakkum, Bergen of Castricum. Iedereen vulde ter plaatse zijn meegebrachte strozak met stro en we sliepen in een boerderij op de stal waar in de winter de koeien stonden. Er werden spelletjes gedaan en wandelingen gemaakt. 's Avonds zaten we bij het kampvuur en zongen liedjes. Elk jaar zag ik reikhalzend uit naar het kamp. Ik vond het heerlijk en avontuurlijk zo ver van huis op plaatsen waar je als kind normaal gesproken nooit kwam.

Het jaarlijkse schoolreisje ging al niet veel verder. Of je ging naar het klimduin in Schoorl of de Bedriegertjes in Bergen. Het verst was wel Halfweg, waar een enorme speeltuin was.

Sinterklaas was een gebeurtenis waarnaar we als kind maanden van te voren uitkeken. We geloofden ook veel langer in de goede Sint dan tegenwoordig het geval is. In de weken voorafgaande aan de heugelijke dag mochten we een of twee keer per week onze schoen zetten. Die zetten we dan bij de kachel, daar Zwarte Piet uiteraard door de schoorsteen ons huis binnen kwam. We stopten er ons verlanglijstje in met alle cadeaus die we graag wilden hebben en soms een wortel voor het paard van de Sint. Een of tweemaal kwam Piet ook langs en strooide pepernoten. Hij rammelde met kettingen achter de keukendeur en gooide de noten met al zijn kracht de kamer in waarbij we altijd alleen een zwarte hand zagen. Hoewel we dit eigenlijk wel een beetje griezelig vonden zagen we er toch altijd weer naar uit. We werden vooraf altijd door moeder op de komst van Piet voorbereid. We moesten dan uit volle borst Sinterklaas liedjes zingen. Zodra de pepernoten door de kamer vlogen doken we er bovenop en probeerde ieder er zoveel mogelijk te verzamelen. Dit betekende niet dat wanneer je er meer opraapte dit ook inhield dat je er meer kon opeten. Alles werd in een trommel bewaard en op gezette tijden kregen we er dan ieder een paar pepernoten van. Helaas was vader nooit bij het strooien aanwezig. Hij kwam altijd binnen net nadat het was afgelopen. Wel meende hij dat hij een zwarte schim in het duister had zien wegrennen. Op 5 december zetten we onze stoel klaar. Hierop lagen dan de volgende morgen cadeautjes van de goede Sint. Hoewel we lang niet altijd kregen wat we graag wilden hebben, was dit toch altijd een blijde en vooral ook spannende gebeurtenis. In de vijftiger jaren hadden mijn ouders het niet echt breed.

St. Maarten op elf november was ook een jaarlijks terugkerende traditie. We maakten onze eigen lampion of gebruikten een uitgeholde suikerbiet en gingen in de avond van deur tot deur. Bij iedere deur zongen we een liedje.

*Sint Maarten wat is het koud
Geef een turfje of een hout
Geef een half centje*

*Dan ben je mijn beste ventje
Geef een appel of een peer
Dan kom ik het hele jaar niet meer*

We legden al lopend en zingend enorme afstanden af. In die dagen stonden de huizen niet zo dicht bij elkaar dan nu. Om je zak vol te krijgen moest je dus kilometers lopen.

In de avond rond een uur of acht kwamen we dan weer doodmoe thuis. Alle snoepgoed dat door ons was opgehaald werd gesorteerd in pepernoten, kruisnootjes en ander snoepgoed. Het verdween allemaal in bussen, die door moeder werden beheerd. Na schooltijd mochten we er dan telkens wat van opeten.

De viering van kerstmis was uiteraard ook een jaarlijks terugkerend evenement. Toen we oud genoeg waren mochten we mee naar de nachtmis. Dit was in die tijd om vier uur of half vijf in de morgen van de eerste kerstdag. Na de nachtmis gingen we naar huis en rond zeven uur zat het hele gezin aan het ontbijt. Moeder bakte altijd een tulband cake. Aan tafel zongen we onder leiding van vader “de herdertjes lagen bij nachte”

*De herdertjes lagen bij nachte
Zij lagen bij nacht in het veld
Zij hielden vol trouwe de wacht
Zij hadden hun schaapjes geteld
Daar hoorden zij d'engelen zingen
Hun liederen vloeiend en klaar
De herders naar Bethlehem gingen
‘t liep tegen het nieuwe jaar*

en andere bekende kerstliedjes. Op een speciale plek in de woonkamer stond de kerststal, die een paar weken voor kerstmis door het hele gezin was opgetuigd. We hadden nooit een kerstboom. Dit fenomeen, evenals de Kerstman, deed pas jaren later zijn intrede in het Nederlandse huisgezin. Ook waren er geen geschenken. Cadeautjes kwamen van Sinterklaas.

Eens per week, op zaterdag moesten we allemaal in bad. Voor dit doel moesten we om beurten in een teil en werden dan door moeder afgeschrobd. In de beginjaren in de Slootgaard hadden we nog geen waterleiding. Achter het huis was een waterput waaruit we met een emmer het water haalden. Toen ik een jaar of zes was kregen we stromend water en korte tijd later deed in huize Sneek de eerste douche zijn intrede. Mijn vader had voor dit doel een gedeelte van de bijkeuken afgebakend en hierin werd een tuingieter opgehangen, die als douche fungeerde.

Slapen deden we in bedsteden. In een later stadium werd voor vader en moeder een heuse slaapkamer gebouwd op de plaats waar oorspronkelijk het vee stond. De woonkamer werd in de winter verwarmd met een potkachel. Deze kachel werd daar in het najaar geïnstalleerd en in het voorjaar weer afgebroken. Rondom de kachel was een hekje geplaatst, opdat wij kinderen ons niet zouden verbranden. Het hekje werd ook gebruikt om wasgoed aan op te hangen om te drogen. Van de kinderen liepen er een paar los rond terwijl er ook altijd wel een in de kinderbox verbleef. Op een goede dag, toen de baby die doorgaans de box bemande in zijn bedje lag, plaatste mijn moeder hierin een krentenbrood met het doel dat deze daar kon rijzen alvorens te worden gebakken. Helaas had ze buiten onze hond Jaap (al onze honden heetten in die tijd Jaap) gerekend. We hadden dit hondje, een bruine pup van het vuilnisbakkenras, net een paar dagen en alle kinderen waren gek op hem. Jaap zag echter kans om dicht genoeg bij het rijzende krentenbrood te komen om er zijn buikje mee te vullen. Dit werd hem fataal. Het rijzings proces zette zich voort in zijn maagje. Wat er daarna precies met Jaap is gebeurd weet ik niet. Echter de volgende morgen was Jaap niet langer bruin maar zwart. Vader had na het noodlottige voorval de originele Jaap vervangen door een andere pup.

In de vijftiger jaren waren er veel Nederlanders die, vanwege de slechte tijden in het vaderland en met weinig uitzicht op verbetering, hun geluk gingen zoeken in landen als Australië, Canada en Nieuw Zeeland. Van onze familie betrokken Tante Annie, de jongste zus van

mijn vader, met haar verloofde, onze latere oom Juul, om in Nieuw Zeeland een beter bestaan op te bouwen. Kort voor hun vertrek kwamen ze bij ons thuis afscheid nemen.

Helaas bleek het besluit voor veel emigranten niet de gewenste verbetering in levensomstandigheden en welvaart te betekenen die ze zich hadden voorgesteld. In Nederland nam in de zestiger jaren de welvaart juist met sprongen toe. Tante Annie en oom Juul hebben het in Nieuw Zeeland echter erg zwaar gehad en nooit de welvaart gekend, waaraan wij ons in Nederland tegoed hebben gedaan. Het duurde 25 jaar voordat, ter gelegenheid van het vijftig jarig huwelijksfeest van mijn grootouders, tante Annie met financiële hulp van haar achtergebleven broers en zussen, even terug was in Nederland.

Terwijl mijn vader bij boer Ros werkte hield hij thuis een stuk of vijftien kalveren. Dit waren jong stieren, die door hem werden vetgemest. Alvorens hij rond vier uur in de morgen naar de boer ging om diens koeien te melken voederde en verzorgde hij eerst zijn eigen vee. Voor dit doel maakte vader melk van poeder, dat hij op een gasstel warmde. Op een vroege morgen in 1958 is dit gasstel door onduidelijke oorzaak omgevallen waardoor het stro in de stal vlam vatte. Al spoedig bleek het onmogelijk voor vader de om zich heen slaande vlammen te blussen. Onwetend van het onheil werden wij door hem gewekt. Het was nog pikkedonker. Voor we goed en wel doorhadden wat er aan de hand was, werden we zo ongeveer door het slaapkamerraam gegooid en stonden we buiten. Onze boerderij stond in lichterlaaie. Marcel, de jongste op dat moment, werd met wieg en al uit het raam gezet en Sam, net een jaar oud, werd er bovenop gedeponeerd.

Er was geen redden meer aan. Na verloop van tijd arriveerde de brandweer, die in overleg met vader in eerste instantie niet de brand bluste, maar over het dak heen spoot. Het zou financieel rampzaliger zijn geweest met een half verbrande boedel achter te blijven dan met helemaal niets. Wel trachtte vader met zeer weinig succes het vee uit de brandende stal te drijven. Echter telkens wanneer hij de dieren buiten had, liepen ze weer terug de stal in. De meesten zijn dan

ook in het vuur omgekomen. Ook herinner ik me onze kat. Diverse malen werd ze uit het brandende huis gehaald en evenzoveel malen verdween ze weer naar binnen.

Op het dak van de boerderij lag asbest. Dit materiaal is onbrandbaar. Tot in de wijde omgeving werden de knallen gehoord van het asbest dat door de hitte uit elkaar spatte. We verloren alles. De enige kleren die we nog hadden waren de pyjama's die we op dat moment aan hadden en een armvol kleren die vader in de haast bij elkaar had geraapt en bovenop Sam gooide, die toen al bovenop Marcel in de wieg lag. De resterende uren van de vroege morgen mochten we doorbrengen in bed bij buurman Stoop.

Hoewel na de brand op dezelfde plek een nieuw huis werd gebouwd, hebben wij er nooit meer gewoond en luidde de brand tevens het einde in van vader's bestaan als boerenknecht.

Vader kocht voor het bedrag van tienduizend gulden een huisje met een hectare land ongeveer een kilometer verder op Slootgaardweg 6, dicht bij het gehucht Zijdewind. Ook dit huis had bedsteden. Eigenhandig, soms met hulp van oom Wim de Wever, die metselaar was van beroep, heeft hij daar een slaapkamer aan gebouwd op de begane grond. Later bouwde hij op het schuurtje, dat aan de achterzijde van het huis gebouwd was, nog een slaapkamer. Mijn ouders sliepen beneden in de nieuwe aanbouw en de kinderen sliepen boven, de meiden voor, boven de woonkamer en de jongens op de overloop en later op door vader eigen gemaakte stapelbedden in de nieuw gebouwde slaapkamer boven het schuurtje.

De laatste jaren voor hij verhuisde naar het enige tijd later gebouwde bejaardentehuis in Waarland trok oom Arie Blank bij ons in. Oom Arie was de broer van mijn grootvader van moeders kant. Oom Arie was zijn hele leven vrijgezel geweest en stond niet bekend als iemand die het geld over de balk gooide. Hij reed een oude Solex bromfiets, zo een met de motor op het voorwiel. Elke middag dronk hij voor het middageten twee glaasjes jonge klare.

Hij deelde de slaapkamer met ons. Zijn deel werd met een gordijn van het onze afgescheiden. Achteraf denk ik dat de beweegredenen achter de gastvrijheid van mijn ouders meer financieel waren dan dat

het voortkwam uit naastenliefde. Het was voor vader in die tijd nog steeds hard werken voor een mager loontje en er waren aardig wat kindermondjes die dienden te worden gevuld.

HERINNERINGEN UIT MIJN JEUGD

Vader had nu zijn eigen bedrijfje en werkte daarnaast vierploegen dienst bij Hoogovens in IJmuiden en later bij Koninklijke Van Gelder Papier Fabrieken. Hij teelde aardappelen, winterwortelen, aardbeien, krokussen en irissen. Wij, de kinderen, werden van jongs af bij de meeste handelingen ingezet. Dagenlang kroop ik met mijn zussen door de irissen om het onkruid te plukken, waarbij mijn handen werden opgehaald door de scherpe prikkels van de distels. Voor de winterwortelen huurde vader nog een extra stuk land in het juist verkavelde gebied, de Bleekmeer, iets ten oosten van Dirkshorn. De oogst vond plaats in de herfst. Op mijn knieën met ijskoude handen rooide ik de wortels uit de grond terwijl het met grote regelmaat regende. Thuis werden de wortelen dan ingekuild en in de winter werden ze klaargemaakt voor verkoop. Over de kop van de kuil werd een tent geplaatst die werd verwarmd door een kacheltje. Hier stonden we met behulp van onze dove buurman Pieterbuur de peen schoon te wrijven, te sorteren en in kisten te doen waarna ze door een transportbedrijf werden opgehaald en naar de veiling getransporteerd.

De aardbeien oogst vond plaats in het voorjaar. Vanaf een uur of vier elke morgen, voor we naar school gingen, plukten we de aardbeien. Deze dienden dagelijks voor zeven uur in de morgen vers aan de veiling te worden aangeleverd. Op de een of andere manier klaarde vader het iedere keer weer om zijn aardbeien op de veiling aan te bieden net een paar weken voor of net nadat de concurrentie veilde. Hierdoor wist hij altijd de beste prijs te krijgen voor zijn producten. In het aardbeienveld werd tegen de spreuwen een carbidkanon opgesteld, welke de gehele dag luide knallen over het veld deed schallen. In het begin schrokken de spreuwen daar flink van. Echter na een poosje ervoeren ze het alleen nog maar als een vervelende verstoring van hun maaltijd. Bij iedere knal zag je ze even boven de aardbeienplanten opspringen om direct weer hun maaltijd voort te zetten. Ter ondersteuning van het kanon werd ik ingezet. Met een

5.5mm luchtbuks schoot ik op iedere gevleugelde onverlaat die het waagde in ons aardbeienveld neer te strijken.

Pieterbuur woonde schuin tegenover ons in een heel klein huisje. Hij was stokdoof en had maar een tand in zijn mond die geel een puntig was. Later zou hij deze laatste tand er eigenhandig af vijlen. De eerste jaren dat we op Slootgaardweg 6 woonden, woonde ook zijn invalide zoon Jan bij hem in. Deze verhuisde echter een aantal jaren later naar een tehuis waar hij uiteindelijk ook overleed. Alle buurtkinderen gingen graag naar Pieterbuur omdat hij, wanneer hij tenminste in een goede bui was, altijd snoep uitdeelde. Alleen als hij in een goede bui was, want was hij dat niet dan draaide hij, wanneer hij kinderen zag naderen, snel zijn deur op slot en verschool hij zich achter het raam. We konden hem als we naar binnen gluurden altijd zien staan.

Pieterbuur gaf mij ook mijn eerste sigaret, een Dame Blanche uit een geel doosje. Ik zou bij hem daarna nog vele heimelijke sigaretten roken. Hij was ook de eerste in onze buurt die televisie had. Een klein zwart-wit toestel. Op woensdag en zaterdagmiddag keken we bij hem naar de kinderprogramma's zoals Pipó de Clown en Tex Tukker en de Vier Veren Waterval. Overigens, mijn eerste kennismaking met televisie was bij het oude echtpaar Bakker, die aan de Polderweg woonden. Het teeveetje stond in een inhammetje hoog in de muur. We zaten op de grond en mochten voor 10 cent naar het kinderprogramma kijken.

Toen ik wat ouder werd bezocht ik Pieterbuur ook in de avond en keek dan naar programma's als het Journaal, dat door hem stevast met Jormaal werd aangeduid. Hoewel het toestel dan keihard stond te blèren ontging hem nog het meeste gesproken woord. Om met Pieterbuur te communiceren diende je keihard in zijn oor te schreeuwen en dan hoopte je maar dat hij je verstond. Er waren soms ook zaken die de man helemaal niet wilde horen en dan was de dove, handig gebruik makend van zijn handicap, ook nog Oost-Indisch doof.

Later kwam uit dat hij het snoepgoed dat hij zo royaal weggaf niet

altijd op eerlijke wijze had verkregen. In die dagen kwam de bakker nog dagelijks aan de deur. Hij sjouwde dan een mand beladen met brood, koekjes en andere lekkernijen van de ene deur naar de andere. Pieterbuur keek wat de bakker in de mand had en bestelde dan iets dat er niet in zat. De bakker liet dan de zware mand op de drempel staan en haalde het gevraagde artikel uit zijn auto die langs de weg stond geparkeerd. Pieterbuur graaide dan snel uit de mand wat van zijn gading was met het doel om het aan de buurtkinderen uit te delen. Hij speelde dus een soort plaatselijke Robin Hood. Na de dood van ons zusje was Pieterbuur verboden gebied en gingen we alleen nog stiekem bij hem op bezoek.

De eerste auto's die bij ons door de straat reden behoorden toe aan de dokter en de kruidenier. Niemand anders had een dergelijk vervoermiddel. Mijn vader reed een oude DKW motorfiets. Hij droeg dan een grote zware leren jas. Ook mijn moeder had zo'n jas aan wanneer ze achter op de buddy-sit zat. Pas in 1968 kocht mijn vader zijn eerste auto, een tweedehandse Fort Taunus 12M. De auto was een stationwagon en lichtblauw van kleur. Dit was ook de eerste auto waar ik in reed toen ik het jaar daarop op achttienjarige leeftijd mijn rijbewijs had gehaald.

Mijn rijlessen kreeg ik in een Simca 1300. Hoewel ik nog nooit daadwerkelijk een auto had bestuurd, reed ik meteen probleemloos weg, soepel schakelend door de diverse versnellingen. De rijinstructeur wilde niet geloven, dat ik nooit eerder had gereden. Ik had echter altijd nauwkeurig gekeken hoe vader de auto bediende en het droeg oefenen in de oude crossauto's bij oom Wim bleken achteraf ook niet voor niets te zijn geweest. De dag nadat ik mijn rijbewijs had ontvangen stuurde mijn vader me naar Slagharen, broer Kees ging mee. Dit was een rit van bijna tweehonderd kilometer en voerde ons over de Afsluitdijk. In Slagharen woonde een dierenarts waar we antibiotica voor de kippen moesten halen. Vanaf die dag kon ik dus meteen alleen en zelfstandig auto rijden, het maakte niet uit waar naartoe. De enige kritiek die vader bij onze terugkomst had was dat ik verzuimd had een rekeningetje te vragen voor de benzine die ik onderweg had getankt.

Er waren twee dokters. Dokter Hageman, een grote statige man die in Oude Niedorp woonde en dokter Achterberg in Dirkshorn. Onze dokter was in die tijd dokter Achterberg. In Dirkshorn woonde hij in een groot huis met een soort noodziekenhuis. Hij bezocht ons stevast met zijn leren dokterstas wanneer we weer waren gevelde door de een of andere kinderziekte. We kregen die ziekten allemaal en ook meestal alle kinderen tegelijk. Zo kregen we allemaal de bof, de mazelen, leverontsteking en wat er al niet voor kinderziekten bestonden. Dokter Achterberg raakte uit de gratie na de dood van ons zusje Nicolina. Hij had zich toen nogal onhandig uitgelaten tegen vader en kwam sindsdien de deur niet meer in.

De dood van Nicolina greep mij erg aan. Dit zusje was de favoriet van het hele gezin. Ook al werd ze door iedereen zwaar verwend, ze maakte er toch geen misbruik van zoals je zo vaak ziet met kinderen die in alles hun zin krijgen. Toen ze stierf was ze vier jaar oud. We zaten juist aan het middagmaal toen ze opeens onwel werd. Vader die dacht dat ze zich in iets verslikte, tilde haar op, legde haar over de knie en gaf haar een paar flinke tikken op de billen. Dit had echter geen resultaat. Korte tijd later is ze op weg naar het ziekenhuis overleden.

Wat precies de oorzaak was van haar dood is altijd met enige geheimzinnigheid omgeven. Mijn zus Cock vertelde mij tijdens een gesprek in verband met mijn voornemen dit boek te schrijven, dat ze was vergiftigd met landbouwgif. Dit zou haar gegeven zijn door onze stokdove buurman Hoedjes, die door iedereen Pieterbuur genoemd werd. Hij had haar kennelijk per abuis dit gif te drinken gegeven in de veronderstelling dat het limonade betrof. Dit vermoeden werd jaren later door vader in een brief bevestigd. Vooral vader was door dit verlies erg aangeslagen. In de brief gaf hij aan dat hij zich ook verantwoordelijk voelde voor haar overlijden. Omdat Pieterbuur nooit met de waarheid voor de draad was gekomen, was vader ook nog als mogelijke schuldige aangewezen en zou Nicolina het gif bij ons thuis hebben gedronken. Elk tuinbouwbedrijf had in die dagen immers landbouwgif in huis. Voor mij als veertien jarige jongen was de dood van ons zusje de eerste kennismaking met de dood.

Ook ik was erg op haar gesteld. Om het te verwerken en te trachten het te begrijpen sloot ik mij op in mijn zelfgemaakte hut die achter het ouderlijk huis stond. Ik kan me Nicolina nog duidelijk voor de geest halen zoals ze daar lag in haar kistje met na de autopsie haastig dichtgenaaide keel. De enige tastbare herinnering die ik nog heb is een zwart-wit foto van een vierjarig blond meisje op een step in de voortuin van ons huis, haar jurkje wapperend in de wind.

Behalve de bakker kwamen ook de kruidenier, de groenteboer, de slager en de melkboer op gezette dagen aan de deur met hun waar. Ze kondigden zichzelf op de drempel aan door respectievelijk te roepen: de groenteboer, de melkboer of de bakker!

De kruidenier, Arie van Ophem, kwam op donderdagavond. Hij had dan zijn opschrijfboekje bij zich en noteerde daarin de bestellingen die mijn moeder hem opgaf. Ook maakte hij dan van de gelegenheid gebruik om zijn klanten up to date te brengen met alle nieuwtjes en dorpspraat. De volgende dag bracht hij zijn waar aan huis.

Het was van Arie van Ophem dat wij op die avond van 22 november 1963 hoorden dat president John F. Kennedy was vermoord. Ik was toen net twaalf jaar oud en was erdoor erg aangeslagen. Via de radio en de kranten wist ik dat president Kennedy een hele goeie man was en dat hij het beste met de Verenigde Staten en de rest van de vrije wereld voor had. Ik kon maar niet begrijpen dat er kennelijk mensen waren die er anders over dachten. Het meest indrukwekkende was het nieuws via de TV. Iedereen in de wereld kon zien hoe de president staande in zijn auto door kogels van Lee Harvey Oswald werd geveld. Korte tijd later zouden we ook zien hoe Oswald door Jack Ruby werd vermoord.

Piet Kuis was de melkboer. Dagelijks bracht hij zijn verse melk rond. Die schepte hij met een kan ter grootte van een liter uit een melkbus. Een liter melk werd daarom ook wel een kan melk genoemd.

Iedere zaterdag kwam Bertus Groot langs de deur. Hij was de groenteboer en kwam met paard en wagen, de wagen volgeladen met alle soorten verse groenten en fruit. Vanwege zijn rooie haren werd hij door iedereen Rooie Bertus genoemd. Ook al zijn kinderen